

Dolžni smo svojim bravcem še naznanilo dveh zdravil, ki smo ga dobili za natis. Eno zdravilo je iz Cerknice, katero je sestavljeno iz masla, lorberja, kimeljna, majarona, rožmarina in vina; za klišire žajfnica, za pijačo voda kisle repe in namaka lipove gobe. Gosp. dopisnik nam pravi, da je B. neko svoje živinče ozdravil, pa tudi še druge svinje. — To zdravilo nas opominja tistih časov, ko je zdravilstvo še v zibelki spalo. Ako se živina ali človek ozdravi včasih potem, da se jima je dala ta ali una zmés, nikar ne mislimo, da mu je ravno ta pomagala. Dobrotni Stvarnik, ko je vstvaril človeka in živali, jim je podal ob enim toliko moči, da njih natura sama zmaga tisoč in tisoč bolezin — pa še večkrat premaga nerodnega zdravnika z vsemi zdravili njegovimi. Zato so najmodrejši zdravniki najpohlevniši, ker vejo, da — malo vejo. Tudi, gosp. M., Vaša bolezen ni bila goveja kuga, ktera svinj nikdar ne zgrabi. — Iz Op. pa smo dobili sledeče naznanilo: „Ko je pred 40 leti živinska kuga v naši okolici mnogo živine podavila, je nasvetoval neki lašk zdravnik našim kmetom, da naj hlev vsako jutro s peglo (katranom) dobro nakadijo in vrata zapró, da se dim nekoliko po živini poleže, ter s tem mazilom po gobcu namažejo. Pet starčkov, ki so takrat ta nasvet slišali in poskušali, je še živih, ki enoglasno trdijo, da ga je skušnja prav dobro potrdila. Njih živina je prišla vsaki dan z okuženo živino v dotiko, pa ni nikjer kuge našla. To sredstvo sicer ne ozdravi okužene živine, ampak le zdravo obvaruje kuge.“ — Ker se goveja kuga le naleze in živina nikakor drugač ne zboli, ni treba katrana, ampak varovati le živino, da ne pride v dotiko s kužnino po eni ali drugi poti. Ako bi katran to moč imel, da bi živina boleznini ne našla, kader pride z bolno skupaj, bi bil omenjeni laški zdravnik gotovo se že potegnil saj za en kos tistih premij, ki še zdaj čakajo moža, kdor pové kakošen gotov svet. Če bi bili naši hlevi prostorni in zračni, bi rekli: v Božje ime naj se kadijo s katranom! Al če premislimo, kakošni brlogi so večidel naši hlevi brez vsega zraka in vse svetlobe, se pa bojimo, da bi ubogi živinici ta dim še bolj ne nadlegoval. — Sicer pa se zahvalujemo gosp. dopisnikoma za te naznanila, ker pričajo dobro voljo, da bi se strašni pošasti v okom prišlo.

Šolske stvari.

Učilni načrt za nedeljske in prazniške glavne šole.

Predrzmem se tu očitnosti izročiti pričujoči načrt, ki sem ga osnoval po naredbah sl. ministerstva za nauk in bogočastje. Naj ga sodijo možje, katerim gré o šolskih zadevah beseda, da bi, kar je dobrega, se v blagor našim šolam, tudi djansko vpeljalo. Učilni načrt, ki ga tu nasvetujem za nedeljske in prazniške glavne šole, se pa dá tudi djansko vpeljati v začetne šole na kmetih, in to tako:

1. Kjer so trije učitelji, tam naj se postopa kakor skoz tri razrede na glavnih šolah.

2. Kjer sta dva učitelja, naj eden prevzame 1. in 2. razred, in drugi 3. razred. Kteri ima dva razreda vkup, naj ravna tako, kakor sledi v 3. točki.

3. Kjer je en sam učitelj, tam naj se vpelje načrt za 1. in 2. razred glavne šole tako, da ko prvi razred bere, drugi razred prve pol ure spisuje spise, in druge pol ure števili (rajta) na tihoma na tablicah. Ko pa drugi razred bere, prvi razred prve pol ure spisuje in druge pol ure rajta na tablicah. — Namesto številjenja in spisja nastopi vsako drugo nedeljo risanje.

Risanje je lahko, in vsak si ga brez muke more prisvojiti; kjer bi pa na začetnih šolah z enim učiteljem starost in slaba roka tega ne dopustila, naj se uči spisje in številjenje. Na drugih šolah pa tudi lahko eden učitelj vse razrede po dušni razmeri vkup v risanju podučava; saj mu bo v zaslugo pred Bogom in pravičnimi ljudmi.

Ako bi se pri začetnih šolah, kjer je en učitelj in več g. duhovnov, kateri gospod duhoven bi se ljudi usmilil, bi morda on dobrovoljno nauk za 3. razred prevzel.

Ako pomislimo, da postava ostane postava in pod kaznijo vsa mladež šolo obiskovati mora; da le tak nauk v resničnem smislu ljudstvo na višo pravo stopnjo povzdigniti more; da vsi učenci in drugi šolski gospodje pod prisego na natančno izpolnitev postav gledati morajo; da ubogi stan nekterih ljudi le iz nepodučenosti in ž njo zvezane lenobe izvira; da našo zemljo po tečem nauku prisiliti moremo, da bo še dva in trikrat več rodila od zdaj; da davki le še rastejo; da bo ljudstvo le v dobrih šolah svojo pravo korist vidilo in da le po tem se domovina in ž njo cesarstvo osrečiti more, — se ne smemo in ne moremo takih nedeljskih šol braniti, ker drugač ne želimo prav iz srca prave sreče ne domovini, še manj pa blagostanja potreb-ljujočemu cesarstvu.

Resnobna volja, prava zavest in ljudoljubno srce vse pripomočke v dosego tega pridobiti vé; le kdor noče šolski mož v pravem zmislu biti, svojo prisego mlačno spolnuje in se vsakega napredka ogiba, bo morda zoper take naprave mrmral in na čelu nosil napis: „ostanimo begajoči raki!“

Začnemo prihodnjič z učilnim načrtom za 1. razred nedeljske in prazniške glavne šole. (Dal. prih.)

Za kratek čas — še bolj pa za poduk kaj.

Iz Kamnika na binkoštni torek.

Ljubi stric Matija!

Iz mojih prejšnjih pisem se lahko spominjate, da je pri nas vsak torek tržni dan. Naši tržni dnevi so pa tudi kaj sloveči; so kakor mali sejmi; od vseh krajev priženó živine skupaj; na trgu pa tudi kramarji svoje štacune postavijo. Al povedati Vam moram, dragi stric, da takih tržnih dni, kakor je bil križev torek, v Kamniku nismo še doživeli in Bog vé, ali bomo še kdaj tako srečni, tacega doživeti; v naši mestni kroniki zapisan je ta dan z zlatimi črkami. Pa nikar ne mislite, da se šalim, kajti s takimi rečmi, ki zadevajo blagor človeštva, ni burk uganjati.

Omenjeni dan grem okoli desete ure v mesto. Od dalječ vidim na očitnem trgu obilno ljudstva. Na nekem vozu — podoben je bil tistim, s kterimi Kalmiki svoje kočje prevažvajo — vidim nekaj v črno zagrinjalo zavitega; stopim bliže pa čujem hripav ženski glas. Misel me prešine, tukaj se opice kažejo, kajti spomnil sem se, kako sem nekaj celi ljubi popoldan za nekim možem koračil, ki je tri opice imel. Veste, dragi stric, da ste me bili v štacuno po olja poslali, in kako da sem še le zvečer z ubito steklenico domú se prikradel. Na tem vozu pa ni bilo nič tacega, — bile so to le moje domišljije.

Slavni Janez Kapistran pridigoval je v latinskem jeziku; vsi poslušavci bili so do solz ginjeni; na omenjenem vozu pa je govorila v črno svilo oblečena ženska v ptujem jeziku; priporočevala je svoje čudodelne verižice (ketnice) in ljudem kazala elektro-galvanično baterijo, — že samo ime mora človeka ozdraviti! In glejte čudo! Ljudstvo jo je razumelo, staro in mlado, možko in žensko hitelo je k nji na voz, kupovat si raznovrstnih malih verižic, ktere so ozdravljale vsakoršne

bolezni, kajti prepričal sem se z lastnimi očmi, mi bote saj verjeli, da so slepi slišali, gluhi vidili, mutasti hodili, hromi govorili in vsakoršni bolniki se ozdravljali; vidil sem človeka, ki je z bergljo prišel k vozu; čudodelnica mu je bergljo na vrat na nos zlomila, in — človek ozdravljen je bežal od voza, kakor zajec, kadar začuje pse lajati; tudi ženska brez roke zateče se polna zaupanja k vozu, in nekteri, ki kadar v glažek globoko pogledajo, vidijo vse po dvoje, so vidili, da je imela kmali dve roki, in — kar je menda največi čudež — neki čmern nemškutarček pél je v svojih možganih ves predelan „Naprej zastava slave!“

„Kdor zná, ta zná“ — je rekel tisti, ki je kravo s svedrom drl. Al naša umetnica — to se ji mora pritrditi, je dobro razumela svojo reč. Trije lepo napravljeni strežaji letali so okoli nje, kakor metulji okoli cvetlice in hipoma izpolnovali njene povelja. Nejeverne bolj prepričati, delala je čudeže z galvano-električno baterijo; neki mož na vozu je vsled tega začel čudne skoke delati, ljudstvo pa je z odprtimi ustmi zijalo. Pravijo pa, da je pozneje nek osoren gospod te čudeže ustavil. Ne vem prav, kako se mu pravi; pa naj že bo kakor hoče, neverjetnih Tomažev se nikjer ne manjka. Pa kaj se véno ljudstvo za kaj tacega zmeni! — tički so se tudi brez tega vablenka radi na limance vsedali.

Povejte vendar, ljubi stric, da naj se Ljubljancanje nikar toliko glave ne belijo, kje bi prizidali nadstropje bolnišnici; saj ste menda tudi pri vas čudadelnico imeli; kdor si je kupil verižico, ne potrebuje bolnišnice; slišati je, da vas je za 300 gold. opeharila — ne, ne, ozdravila; nas je pa vendar le za 50 gld. In vi, učeni gospodje zdravniki, ki ste noč in dan okoli bolnikov, preduhtujete in premišljujete, kako bi revežem pomagali; usmiljenja ste vredni; vaše prizadetje je nečimerno; ta umetnica ta jo zná, od te se učite! In kako po ceni je bilo vse to! Ena verižica ni više stala kakor 1 gold. nov. dnarja. Vém, da bi bila iz samega človekoljubja vse to zastonj storila; pa sej veste, konjem ni mogla gobcov zavezati, tudi strežaje je mogla hraniti, tedaj nihče ne more tirjati, da bi se to zastonj delilo. Žalibog, prehitro je šla iz našega mesta; ozdravljeni reveži niso se ji mogli dostojno zahvaliti, kakor bi bili radi; pravijo tudi, pa saj ljudem ni verjeti, da je poprašal zvito tico (aj! ti šembrano pero, kaj vendar pišeš? hotel sem reči: blago dobrotnico) nek oster mož, ki šale ne pozná — Kranjci mu pravijo „šandar“ — se vé da iz zgolj vedečnosti: od kod da je in kam da gré? — pa je peté prehitro odnesla, tedaj ni mogel natanko zvediti, zatoraj Vas lepo prosim, dragi stric, razglasite po časnikih, da se to zvedilo bode, in potlej, da so te verižice pri nas ljudi popolnoma ozdravile (kar že veste) — le nekterim bo še treba okoli glave jih ene dvakrat oviti — tedaj nam zdaj verižic več treba ni; ljudje bi jih po 2 ali 3 kr., nekteri še celó zastonj radi nazaj dali in vse to iz zgolj kršanskega usmiljenja, da bi se tudi drugim pomagalo, kajti bati se je, da bi teh verižic ljudem ne zmanjkalo. O gorjé potem bolnemu svetu! Ljubi stric, odgovorite mi, ali so se tudi pri Vas v Ljubljani taki čudeži godili? in potem preskrbite — še enkrat svojo prošnjo ponavljam — da se to križem po svetu razglasi, da bo ta zdravnik v ženski podobi svojo slavo začul in nam povedal saj svoje stanovanje. Najslavnejše osebe nehvaležni svet večkrat pozabi; škoda bi bila neizrekljiva, ko bi se kaj tacega v večnem spominu ne ohranilo. Z Bogom. Vaš

stričnik
Jurčkov Matevž.

Ozir po domači.

Cerknica in njena okolica.

Popisal Andrej Likar.

(Dalje.)

Nekaj o tukajšnjem kmetijstvu.

Obnebjé tukaj poleti ni tako gorko, pozimi pa ne tako mrzlo, kakor je pri Ljubljani. Najhujši mraz je bil, kar jaz pametim, 15 stopinj R. Kraj je zdrav in posebnih krajnih bolezen nisem doživel. K temu pripomore veliko tudi snaga po hišah. Burja rogovili tudi tukaj, vendar ne tako hudo, kakor že prec pri Postojni.

Zemlja je pri Cerknici peščena, proti Jezeru, Zevšu in Loškemu pa težka ilovica. Ko so kopali graben za že omenjene rake, se je vidilo, da je bilo kamenje okroglasto bliže Cerknice v zemlji debeleje in kolikor delj od Cerknice preč, toliko drobneje, naposled nekaka sipa in za njo zgolj ilovica. To priča, da je bila mogla v starodavnih časih strašna povodinj prihruti nad Cerknico morebiti po grabnu doli memo Begenj. Tukaj pridši na plano in se razdelivši je zgubila svojo moč in je popuščevala težje kamenje bližej, drobneje pozneje.

Kmetije so tukaj grozno razkosane. Celih zemljakov je prav malo, več polzemljakov, največ pa masličarjev in v Cerknici veliko tudi podružnikov (Hofstätter). Vsi ti imajo še vrh tega svoje njive in senožeti tako raztresene sém in tje, da se Bogu smili.

Zemlja je pičlo srednje rodovitna in se obdeljuje sploh nekako rabotno in tlačansko. Z gnojem ne znajo v caker hoditi. Gnojnica se razliva pe ulicah in vaseh. Svoje dolge pa ozke njive orjejo večidel prav plitvo. Sejejo ozimno pšenico, jari ječmen, oves, prosó, ajdo in sadé celó krompir, repo, korenje, fižol, bob, in nekteri poskušajo tudi s turšico. Požeto žito suše po kozolcih, kteri pa nimajo teh, v kopah, ali pa postavljajo po tri snope skup s klasjem po koncu. Mlatiče najemajo večidel ptuje.

Živina goveja je večega plemena. Na vole drže bolj, kakor na krave, da si prislužijo z vožnjo kak krajcar. Pa mislim, da bi jo opravili nekteri dobro ali še bolje s kravami, ker za mleko in maslo bi se potegnili lahko lep denar. Bolj revni imajo tudi kozé, ki so nekterim trn v peti in bi jih bili radi že zdavnej zatrli. Pa mislim, ako se pasejo koze le po takem svetu, kjer se ne pase druga živina in ni ne za senožeti, ne za gojzd, naj se privošči tudi revčeku saj nekoliko kozjega mleka, ker velikrat nima z drugim lačnih otrok potolažiti. Nekteri bolj premožni se pečajo tudi s konjsko rejo. Da je tudi tukaj več taci, ki za senožeti ne skrbé drugač, kakor da jih obrijejo enkrat vsako leto, in se še za krtine ne zmenijo, če jih je vse črno, mi ni treba praviti.

Sadjoreja je po teh krajih jako zanemarjena. Le tu in tam stoji kako drevo, pa še zraven tega bi mógel gospodar noč in dan stati, če hoče kaj vžitka imeti od njega. Ker napravlja cerkniška soseska pri sv. Roku nov sadni vrt, se je nadjati v tem oziru boljše prihodnosti. Zadnje leta so jeli tudi nekaj murbine drevesa saditi.

Bčelarstvo tukajšnje je komaj vredno, da se omeni.

Ker tedaj kmetija ne daja toliko v teh krajih, kolikor se potrebuje za živež, obleko, davke itd., so si pomagali nekda z gojzdom in namestili pomanjkljivo. Imajo namreč stare vpisane pravice do lesa v grajščinskem gojzdu za orodje, kurjavo, stavbo in tudi za kupčijo. Planinska grajščina pa trdi vse drugo zlasti za stran te poslednje pravice, namreč do lesa za kupčijo.